

seget, 2. nem azt írtam a párt költőiről, hogy Petőfi, hanem hogy Ábrányi Emil nyomán haladt s eszem ágában sem volt szemükre hányni, hogy nem Adyt követték (hiszen ez aligha lett volna művészileg értékesebb, mint Ábrányi követése). 3. Ha ez „a pártköltészet” lenézését jelenti, akkor közös bűnben leledzem József Attilával, aki — mint tanulmányomban is idéztem — ezt írta: „szocialista voltukkal hivalgó költőtársaim munkáiban. . . csak a századvégi március 15-i hazafias ódak absztrakt lelkesedését találok”. Ha József Attila is, Tiborc szavával élve, ilyen „vállvetve” ír szocialista költőtársairól, azt kell hinnem, hogy e költők tárgyilagos ismertetése még nem egyértelmű a „pártköltészet” lenézésével.

V. KOVÁCS SÁNDOR

PÁNDI PÁL TALLÓZÁSAIHOZ

Az *Irodalomtörténet* 1957. évi 3. számában Pándi Pál „*Tallózás erdélyi levéltárakban. II.*” c. közleményében kiadatlan pap-ellenes verseket közöl a XIX. század elejéről. A Kondé Miklós nagyváradi püspökről szóló *Epitaphium* szövegét — mint írja —, az aradi 48-as Múzeumban, egy *Mindenes Gyűjtemény* c. kéziratos kötetben találta meg, amelynek anyagát Fábián Gábor gyűjtötte össze 1816-ban.

Pándi jóllehet újdonságot lát az *Epitaphium*-ban, mégsem ismeretlennek, hanem kiadatlanak nevezi. De még így is téved.

A Vajthó-féle Magyar Irodalmi Ritkaságok sorozatnak „*Debrecen a régi magyar irodalomban*” (1941?) c. kiadványában ugyanis már megjelent egyszer „*Sirvers Kondé Miklós nagyváradi püspök emlékezetére és dicsőségére*” címen.¹ A szóban forgó könyvecske szerkesztői szerint a Kondé elleni paszkvillusnak csak „egy részlete” az, amit közzétettek. A teljes szöveg Győri Lajos *Holmi* (1824) c. kéziratos gyűjteményében található Debrecenben.

Itt kell utalnunk arra, hogy az *Epitaphium*-nak más kéziratos leőhelye is ismeretes. Megvan például a nyomtatásban is megjelent két szövegnél kétségkívül korábbi — egyébként hat sorral teljesebb — változata Szeőts István *Mindenes Gyűjtemény*-ében „*Nehai (!) Nagy Váradi Püspök Kondé (!) Hertzeg ő excellentiája meg olvasást érdemlő koporsó csinje*” címen.²

Mint hogy e kéziratos kötet írása 1798-ban kezdődött meg, és a Kondé halálakor (1802) keletkezett gúnyverset pedig e gyűjtemény elején találjuk, Szeőts szövege minden bizonnyal egykorú, vagy közel egykorú lehet. A költemény eme változatának prioritása mellett szól az is, hogy a Pánditól kiadott szöveg — Győri feljegyzése sem kivétel —, viszonylag nagy számú szövegromlást (az eredetnél kevesebbet mondó szóváltoztatásokat, kihagyásokat, másolási hibákat) mutat. Csak mellékesen jegyezzük meg, hogy az *Epitaphium* egy másik kéziratos variánsa megvan a sárospataki Felvidítő sorozat 11. kötetében is,³ de sajnos Pándi ezt sem ismeri.

Lehetne folytatni a problémák további felvetését,⁴ ám ezúttal mindössze arra akartuk felhívni a figyelmet, hogy újonnan felfedezett művek publikálásakor sohasem felesleges szétneézni a nyomtatásban megjelent szövegek között, éppúgy, mint hazai levéltárainkban, ahol a számos diétai paszkvillustól, jobbagyvédő, németellenes, stb. költeménytől eltekintve, — Pándi esete bizonyítja —, efféle kiadatlan vers is van, csak jobban utána kell nézni.

¹ Idézett kiadás, 118. l. Erre az adatra, valamint egy másik kéziratos másolatra (ItK. 1953. 285.) Komlós Aladár figyelmeztetett.

² Sárospataki Kollégium könyvtára. Kt. 257. p. 45.

³ Egyveleg. Iső. 1824. Jelzete: Kt. 129. A vers a 150—151. lapokon olvasható. A szöveg közel áll a Pándi-közölte sírfeliratéhoz.

⁴ Vargha Balázs szóbeli közlése szerint még további három kéziratos másolata van az *Epitaphium*nak. Valószínűnek tartjuk, hogy tovább is lehetne gyarapítani a variánsok számát, ha teljességre törekednénk.